

Slovenski dom

Štev. 118

V Ljubljani, v torek, 25. maja 1943-XXI

Leto VIII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega
izvora: Unione Pubblicità Italiana S.A. Milano.Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, LubianaConcessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S.A. Milano.

Bollettino n. 1094

Attacchi contro i porti tunisini

9 velivoli nemici abbattuti

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica:

I porti di Biserta e di Djidjelli sono stati attaccati con buoni risultati dall'aviazione dell'Asse. Formazioni nemiche hanno effettuato ripetute azioni di bombardamento sulle Isole di Pantelleria e di Lampedusa e sulla città di Messina, il cui centro urbano ha subito danni notevoli; in corso di accertamento le perdite della popolazione.

Le batterie contraeree delle due isole distruggevano sei apparecchi; venivano inoltre abbattuti, dalla caccia germanica, due »Spitfire« su Malta ed un bimotore a sud della Sardegna.

Dalle operazioni degli ultimi quattro nostri velivoli non sono ritornati alle basi.

Nota al Bollettino No. 1094:

Nelle azioni dei nostri aerosiluranti, citate dal bollettino di ieri, si sono distinti i seguenti piloti: capitano Spezzaferrri Mario da Torre Annunziata, capitano Pannocchini Bruno da Mariano Toscana (Grosseto), tenente Bertuzzi Franco da Rimini, tenente Sacilotti Antonio di Sacle (Udine), tenente Merani Adriano da La Spezia, serg. magg. Daniele Antonio da Nocera Inferiore (Salerno), sergente Coppola Giovanni da Trentolo (Napoli).

Vojno poročilo št. 1094

Letalski napadi na tunizijske luke

9 nasprotnikovih strojev sestreljenih

Italijansko uradno vojno poročilo št. 1094 pravi:

Osnovno letalstvo je z dobrim uspehom napadlo pristanišče Bizerto in Djidjelli.

Nasprotnikove skupine so ponovno bombardirale otoka Pantellerio in Lampedusa ter mesto Messina, čigar središče je utrpelo znatno škodo. Izgube med prebivalstvom še ugotavljajo.

Protiletalsko topništvo na obeh je uničilo 6 strojev. Poleg tega so nemški lovci sestrelili 2 letalske vrste »Spitfire« nad Malto ter en dvomotorni južno od Sardinije.

Z nastopov zadnjih dni se 4 naša letala niso vrnila v oporišča.

Pripomba k vojnemu poročilu 1094:

Pri nastopih naših letalskih torpednikov, ki jih navaja večeršnje vojno poročilo, so se odlikovali naslednji piloti: stotnik Spezzaferrri Mario iz Torre Annunziata, stotnik Pannocchini Bruno iz Mariano Toscana (Grosseto), poročnik Bertuzzi Franco iz Rimini, poročnik Sacilotti Antonio iz Sacle (Udine), poročnik Merani Adriano iz La Spezia, višji narednik Daniele Antonio iz Nocera Inferiore (Salerno), narednik Coppola Giovanni iz Trentolo (Napoli).

Kako razlaga razpust Kominterne glasilo sovjetske vlade

Rim, 25. maja. s. List »Pravda«, ki ima nalogo razložiti ruskemu ljudstvu, zakaj je bila tako nepričakovano zatrita tretja internacionala, pravi, da so si posamezne komunistične stranke v posameznih državah na svetu pridobile že toliko politične zrelosti in programske trdnosti, da bodo lahko delovale same, ne da bi se obračale na Moskvo in na vrhovni sovjet po navodila in nasvete. Da bi olajšalo različnim komunističnim strankam prilagojeno delovanje, je bil razpust Kominterne.

Predsednik francoske vlade govori o boljševiških prelevitvah

Pariz, 25. maja. s. K. novici, da je Stalin razpustil Kominterno, je tudi francosko časopisje objavilo številne pripombe. V političnih krogih so to novico sprejeli zelo nezaupljivo. »Francija«, je dejal Laval sam v nekaj izjavah, ki jih je dal časnikarjem, »je lahko bolj in bolj, kakor pa drugi narodi, spoznala dvojno sovjetsko igrro ter se prepričala, kako lahko moskovski voditelji menjajo smer, samo da dosežejo svoje cilje. Zadostuje, če omenimo, kako so francoski komunisti na povelje Moskve zaporedoma bili antimilitaristi, ko so nastopili

Ustanavljanje ruskih prostovoljskih oddelkov za boj proti boljševizmu

Berlin, 25. maja. s. Iz pooblaščenega vira so sredi izjavili, da se ruska neodvisnostna vojska na zasedenih vzhodnih ozemljih že ustanavlja in da je delo zaznamovalo lep napredek. Pri tem sodelujejo tudi bivši sovjetski armadni poveljniki general Vlasov, ki je bil leta 1941 v bitki pri Kijevu od Nemcev ujet in je v družbi več višjih sovjetskih častnikov sklenil pridružiti se borbem proti sovjetskemu tlačiteljem. Vlasov in njegova vojska, ki se bori za neodvisnost, smatra za svojo glavno nalogo vrči boljševiško vladavino in sodelovati pri uvajanju novega reda v vzhodnem delu Evrope. Vlasov je sin kmeta iz gubernije Nižnji Novgorod

Rim, 25. maja. s. Za praznik pehote je Kr. Vis. knez Piemontski dal pešcem naslednjo poslanico:

Rim, 24. maja 1943-XXI.

Italijanski pešci!

Na sveti dan spomina na večstoletna junaška dejanja naše pehote smo v tem tretjem letu vojne sredi boja. Menjajoči se pripetljaji v boju, ki po velikosti in trdoti presega vse meje, ki si jih je mogoče misliti, se je na vsakem bojišču še bolj zablestela vaša žilavost, vaš pogum. Iznajdena so bila nova orožja, nova sredstva in uporabljena za boj proti sovražniku; med vsem pa se je vedno najbolj izkazalo odlično delo pešca. Lahko ste ponosni na to, morate pa biti hkratu prepričani, da je treba iz te časti še bolj kakor v preteklosti črpati vso duhovno, telesno in razumsko moč za boljše izpolnjevanje vaših nalog, neutrudno brez negotovosti. To boste storili v imenu tovarišev, padlih za domovino.

Maršal Italije,
vrhovni poveljnik pehote
Umberto Savojski

Rim, 25. maja. s. Po vsej Italiji so včeraj z resnimi in navdušenimi obredi praznovali dan pehote, ki njena večstoletna junaška in požrtvovalna dejanja omenja poslanica kneza Pie-

montskega. Praznovanje je povsod izzvenelo v kar najvišje poveljevanje bojovniških vrhlin tiste vojaške panoge, ki so jo po pravici označili za »kraljico bitke« in ki je s svojimi najnovejšimi dejanji v Rusiji in Afriki ohranila zvestobo junaškemu izročilu.

V Rimu je obred, ki je bil čisto vojaški, potekal v vojašnici kraljice Margerite, kjer so čete, med katerimi je bilo opaziti bataljon mladih fašistov, vrnivših se iz Afrike, poslušale navdušene in domoljubne besede polkovnika Marinuccija. Čete so izkazale čast zastavam, potem korakale v paradi in nazadnje zapele domovinske himne.

V Milano so vojaki v uniformah iz raznih dob: od škrlatnih sukenj, kakor jih je nosila telesna straža Viktorja Amedeja II., do zvestih tovarišev Carla Felicija, od junakov iz Cosserije do tistih pri Custozzi, Goitu, Sebastopolu in Adui korakali v pisani in iskreči se paradi, ki je vzbudila kar najbolj živahno navdušenje, pred zastopniki vojaških oblasti. Slovesnosti so se udeležili podprefekt, vseznaj tajnik, poveljniki vojaškega okrožja, zastopstva ranjencev in pobaljšencev ter zelo številno občinstvo. Pred spomenik padlih na trgu Sant'Ambrogio je položilo cvetje Združenje pešcev in vojnih prostovoljcev. Častna straža je bila ondi ves dan.

Nov plen nemških podmornic: 10 ladij s 55.000 t.

Na ruskem bojišču samo krajevni boji — Letalski napad na pristanišče Djidjelli ob alžirski obali — Močni napadi nemških letal na angleška pristanišča

Hitlerjev glavni stan, 25. maja. Nemško vrhovno poveljstvo je včeraj objavilo tole uradno vojno poročilo:

Na vzhodni fronti je bilo samo bojno delovanje krajevnega pomena.

V Sredozemlju so nemška letala preteklo noč napadla ladijske cilje in vojaške naprave v pristanišču Djidjelli.

Podmornice so v hudih borbah potopile v močno zavarovanih ladijskih sprevodih na severnem Atlantiku in med posameznimi lovi 10 ladij s skupno 55.000 tonami. Nadaljnje štiri ladje so bile torpedirane. Njihove potopitve zaradi močne obrambe ni bilo več mogoče opazovati.

Neko bojno letalo je z bombnim zadetkom hudo poškodovalo na Atlantiku sovražno tr-

govsko ladjo. Neka podmornica je nad Biskajskim zalivom sestrelila sovražni bombnik.

Oddelki sovražnih bombnikov so preteklo noč odrgli številne rušilne in zažigalne bombe na Dortmund. Prebivalstvo je imelo izgube in povzročena je bila znatna stvarna škoda. Po doslej razpoložljivih vesteh je bilo sestreljenih 33 napadajočih letal, med njimi v glavnem štirimotorni bombniki.

Nemška brza bojna letala so včeraj podnevi napadla iz nizke višine južnoangleški pristaniški mestni Bourneomouth in Hastings. V noči na 24. maja je letalstvo z zmogljivimi silami ponovno napadlo ladjedelnico v Sunderlandu. Na mestnem in pristaniškem področju so nastali zaradi bombnih zadetkov veliki požari.

Nemško stališče do razpusta Kominterne

München, 25. maja. s. »Münchener Neueste Nachrichten« razpravljajo o razpustu Kominterne in pravijo, da je bilo to neogibno nujno spričo ogorčenja in zgražanja, ki je nastalo po strahotnem odkritju katynskih grobišč. Vrh tega sta Anglija in Amerika zahtevali ta ukrep, vsaj na videz, zato, da bi mogli v svojih državah zajeziti nagonsko ne-

zaupanje prebivalstva do tega čudnega zavezništva. To so torej razlogi, zakaj se je Moskva nadela drugo krinko, hoteč zakriti pravo lice spričo enolne fronte, ki se je ustvarila na evropski celini in v sosesčini boljševikov. Poseben odmev naj bi ta dogodek imel v odnosih med Amerikanci in Rusi. Za Anglijo pa je ta igra posebno pretkana, ako se spomnimo splošnega poskusa angleških komunistov, da bi se vrinili v strnjene vrste angleške delavske stranke. Trojanski konj, ki ga hoče rdeči diktator vsiliti v angleško politiko, pomeni za komuniste v Veliki Britaniji močan sunek naprej, bodisi zaradi pričakovanja, da se bodo vrinili v vrste delavske stranke in se naglo polastili njenih glavnih organizacij, bodisi da bi s tem, ko bi svojo stranko dvignili do časti neodvisne in narodne stranke, izpodnesli tla vsem svojim prednikom. Sicer pa ostaja Stalinu popolna svoboda dela, še večja kot prej, in sicer kot poglavarju četrte skrivne internacionalne. Isti trenutek, ko sovjetski dokument pretkano izjavlja, da svetovna revolucija, ki je bila dosej cilj in namen boljševikov, ni več zasebna zadeva Sovjetov, pač pa skupni cilj vseh tako imenovanih združenih narodov, ki delajo in se bore za iste cilje neodvisno od svojega političnega sistema, že najdemo tudi razlago za dogodek, na katerega se bo Moskva prečesto sklicevala pri neogibnih razgovorih z Anglijo in Amerikanci.

Berlin, 25. maja. s. V nemških političnih krogih so včeraj označili razpust tretje komunistične internacionalne kot čisto »kalitev vode«, da bi preslepili narode, toda kalitev — poudarjajo — ki ne bo mogla zmešati Nemčije, še manj pa doseči, da bi Nemčija krenila s poti, ki si jo je začrtala v boju proti boljševizmu. Poleg tega poudarjajo, kako zdaj, ko je Kominterno razpuščena, povsod delujejo druge mednarodne komunistične organizacije, ki niso nič manj nevarne, kakor pa je bila prva, med njimi zlasti slovita »Rdeča pomoč«, ki pod krinko dobrodelnosti skuša skriti svoje podtalno delovanje. Kar zadeva narode, ki ne sodelujejo s taborom osi in ki so mu naravnost sovražni — sem spadata tudi Anglija in Amerika — poudarjajo v Berlinu, da poluradna izjava, ki sta jo ti dve državi dali o razpustu Kominterne, zelo malo in dvomljivo govori o resnosti in resničnem pomenu koraka, ki ga je storil rdeči diktator. Tudi Švica in Švedska sta v zvezi s tem pokazali neko posebno molčečnost, glede katere bi bila vsaka razlaga odveč.

kateri so korakali tudi mnogoteri bojovniki iz prve svetovne vojne, katerih se je večina prostovoljno javila v galicijsko divizijo. Za zaključek slavnosti je imel nemški guverner govor, v katerem je poveljeval staro vojno tovarštvo med Nemci in Ukrajinci. Poudaril je posebej dejstvo, da je okraj Kolomea, zvest svojim izročilom, dal več prostovoljcev kakor pa ostali okraji Galicije. Končno je povzel besedo tudi zastopnik ukrajinskih prostovoljcev, ki je dejal, da so vsi njegovi tovariši ponosni, da morejo sodelovati v boju zahoda proti barbar-skemu boljševizmu.

V Firenzi je poveljnik pete armade izročil odlikovanja vrnivšim se pripadnikom neke padalske divizije, med katerimi so bili tudi hudo pohabljeni in taki, ki so predlagani za visoka odlikovanja.

Vodstvo rimskega fašizma pri Duceju

Rim, 25. maja. s. Duce je vpriču ministra tajnika sprejel vodstvo zveze bojovniških fašistov iz prestolnice ter vodstvo rimskega fašija. Po prisegi zveznega tajnika je Duce dal navodila za nadaljnje delo.

Izgube ruskega prebivalstva v sedanji vojni cenijo na 30 milijonov

Stockholm, 25. maja. s. Moskovski dopisnik lista »Daily Mail« je poslal poročilo o ruskih izgubah v sedanji vojni, v katerem pravi, da znaša skupno število mrtvih in ranjenih v bojih, vojnih ujetnikov in civilistov, ki so umrli za lakoto in boleznimi, okrog 30 milijonov. Naj ima Rusija še tako veliko število prebivalstva, ne smemo verjeti, da bi bile rezerve sovjetskega vojaštva neizčrpne.

Zakaj je moralo priti do vojne med Nemčijo in Sovjeti

Berlin, 25. maja. s. Bivši veleposlanik v Moskvi, von Dirksen, ki je te posele opravljal od 1928. do 1933. leta, je imel predavanje pred člani nemškega društva za znanost in vojno politiko. V njem je pojasnil, zakaj je bila vojna med boljševiško Rusijo in narodnosocialistično Nemčijo neizogibna. Govornik je med drugim pripomnil, da je prišlo do oboroženega spopada zlasti iz dveh razlogov:

1. Ker je moskovska vlada pripravljala ogromno armado, ki se je naslanjala na vzporedno in prav tako ogromno organizacijo boljševiške vojne industrije. Ta naj bi na široko podpirala izrazite napadalne načrte rdeče vojske, ki se je že zbirala na vzhodnih evropskih mejah, in

2. Ker je ločil in še loči narodnosocialistične in komunistične nazore nepremostljiv prepad. Ta drugi razlog pojasnjuje tudi spodleteli poskus za sklenitev sporazuma med obema državama leta 1939. Izkazalo se je namreč, da bi bil ta sporazum brez haska in nevdržljiv zaradi tega, ker bi ga moskovski voditelji itak prelomili.

Razpust Kominterne ni navdušil angleškega ljudstva

Rim, 25. maja. s. Sleparska razpustitev tretje komunistične internacionalne angleškega ljudstva očitno ne navdušuje preveč. List »News Chronicle« na primer piše, da je po Stalinovi odločitvi »nevarnost tretje vojne manjša«. Kot tretja svetovna vojna je mišljena vojna, ki bi po sedanjem svetovnem požaru nastopila med Rusijo, Združenimi državami in Anglijo. Previdno pisanje lista »News Chronicle« je precej zgornjo.

Bolgarska vlada bo judovske nemirneže trdo prijala

Sofija, 25. maja. s. Ko so včeraj obhajali praznik bolgarskih patronov sv. Cirila in Metoda in so dijaški sprevodi vseh mladinskih organizacij korakali po ulicah prestolnice, je v nekem drugem mestnem predelu, kjer stanujejo po večini Judje, prišlo do manifestacije. Zbralo se je nekaj tisoč Judov, ki so hodili po ulicah ter kazali svojo ogorčenost proti novim vladnim ukrepom, po katerih je judovsko delovanje bilo nedavno omejeno. Ko se je prikazala policija, so se judovski demonstrantje takoj razšli. Stražniki so morali nekaj teh nemirnih Judov zaščititi pred pravično jezo številnih bolgarskih meščanov, ki sta jih judovska nevarnost in prevratništvo razpalila. Dobro poučeni ljudje pravijo, da bo vlada kmalu izdala odredbo, po kateri bodo morali vsi Judje v Sofiji, ki jih je kakih 25.000, zapustiti bolgarsko prestolnico ter se naseliti po določenih krajih na deželi. Judje, ki bi se temu upirali, bodo na osnovi dogovora med bolgarsko in nemško vlado s silo odpeljani iz Sofije v kraje, ki jih je določila zanje vlada.

Vesti 25. maja

Za predsednika italijanske narodne tekstilne zveze je bil imenovan prof. Bruno Biagi.

Tajnik romunskega propagandnega ministrstva prof. Marcu je po štirih dneh obiska v Bolgariji zapustil Sofijo in se vrnil v Rumunijo.

V Königsbergu je bila velika svečanost v počastitev spomina slovitega zvezdoslovca Kopernika. Govoril je nemški prosvetni minister Rust ter razdelil nagrade, ki so bile določene za štiri-stoletnico Kopernikove smrti.

Iz Bukarešte poročajo, da je odšel v Kijev guverner Transnistrije, in sicer na posvet, ki ga je sklical dr. Rosenberg. Posvetovali se bodo o združitvi uprave na ukrajinskem ozemlju.

Grški ministrski predsednik je po radiu povabil grško prebivalstvo, naj se upre komunističnim spletkam. V govoru se je zahvalil italijanskim in nemškim oblastem, ki branijo Grčijo pred boljševiško nevarnostjo.

Pri železniški nesreči, ki se je dogodila v Združenih državah med New Yorkom in Atlantic Cityjem, so našli do sedaj pod petimi vagoni 15 mrtvih in 73 ranjenih.

Urad za vojno izdelavo v Združenih državah sporoča, da je na tržišču papirja za liste nastala stiska in da so potrebne nove omejitve. Portugalska je uvedla živilske nakaznice.

Prvi večer igralske družine Renzo Ricci

Ljubljana, 24. maja.

Kakor velja načelo čim globljega in plodnejšega medsebojnega spoznavanja za vsakršno človeško udejstvovanje, tako tudi za kulturno področje. Umetniki in umetnice, ki jim usoda piše tragično sodbo, da njihovih umetnin ni mogoče ujeti ne v kamen, ne v bron, ne v ton, ne v knjigo, taki umetniki pa so še posebno poklicani, da se čim več pokažejo doma in v tujini, ter tako potrdijo svoj bitni pomen, kajti resnična je trditev, da bi brez igralcev in pevcev in godbenikov ne mogli tako dobro spoznati dramatikov in skladateljev.

V Ljubljani smo imeli že pogosto priložnost poslušati slavne italijanske pevce in virtuozne, manjkral pa nam je bila dana možnost, da bi se spoznali tudi z njihovimi dramskimi igralci. Pred leti smo doživeli uspešno prireditev Goldonijeve »Zdravice na vasi«. Zato nas je prihod Riccijeve igralske družine tem prijetnejše iznenadil.

Prvi večer so uprizorili tridejansko Vincenza Tiera »Takó ljubí«, v kateri sodobni italijanski dramatik poskuša rešiti zanimivo vprašanje ljubne izven zakona. Ni pa mu šlo za to, da bi svoje nazore kakor koli globlje strnil in uklenil v tragično dramsko dogajanje, ampak jih je vžil samo v prijeten pogovor ter tu in tam ogrnil v trpko zagrenjenost. Tudi zapleta odlično ni iskal, saj je vse dogajanje skróeno na minimum, na tisti minimum, ki že grozi pogubitju odrsko uspešnost drame.

Režiser in voditelj igralske družine Renzo Ricci je sam prevzel v Tiera tridejansko osrednjo vlogo Gianfranca Scala, mlajšega svetovljana, ki ga je življenje trdo prekusilo ter mu zapustilo v značaju nenaravno trpkost in potepuško čudakost. Prav to dvojje je igralec poskušal še posebej poudariti v sicer medli in neizraziti vlogi. S tem je hotel svoji stvaritvi dati tisti odrski živ-

ljenjski potencial, brez katerega bi ostal Gianfranco Scala prazno besedičenje. Čeprav sem imel vtis, da Renzo Ricci v dani vlogi ni mogel sprostiti vseh svojih igralskih sposobnosti, se je vendar v celoti, posebno v zadnjem dejanju, na nekaterih mestih napetega dialoga pokazala Riccijeva nadpovprečna moč. V igri in uspehu mu je zvesto tovariševala Eva Magni kot Simoneila Rua. Njeno stvaritev je posebno odlikovala jasna izgovorjava, kar smo posebno pri Ricciju sprito njegovega zaprtega zobnega nastavka včasih hudo pogrešali. Manj pa se mi je zdel močan njen tragični glas, ker ga je poskušala doseči z nenaravnim gošnim nastavkom. V dialogu je bila močna in prepričljiva, v igri umirjena in jasna, čeprav bi tu in tam pričakovali globlje mimičnega podajanja. Mattea Iroldija je podal Arnaldo Martelli, ki je s svojo nepriljubeno igro učinkoval posebno v prvem dejanju. Livio Maldonato-Iroldi je igrala Lola Braccini, ki je enako kakor njen soigralec Martelli po dramatikovi krivdi mogla zažveti samo v prvem dejanju, kjer je pokazala marsikako sposobnost, ki pa sprito nelazritega besedila ni mogla priti do veljave. Druge vloge so odigrali še Tino Bianchi, Giulio Oppi, Manfredo Bianchi, Elsa de Giorgi, Anna Maria Bottini, Franca Viglione in Elda de Cesari.

Sceno je dobro rešil Enrico Kaneclin, posebno za prvi dve dejanji, medtem ko je bilo tretje prehudoprepusto, da si je živo nasprotje prejšnji prostornosti in globini po svoje lepo osvetljevalo igro samo.

Če v čem, nam je prvi večer Riccijeve igralske družine koristen v tem, ker nam je vsaj malo posvetil v skrivnost sodobne italijanske dramatike, ki je sprito svoje nedramatske gostobesednosti slovenskemu pojmovanju drame precej tuja.

-om-

Odnos ljudstva do umetnosti

Iz poučne razprave J. Osane v »Prosvetnem odru«

Umetnina je zakonito urejen organizem, v katerem vsak najmanjši del smotno služi celoti; umetnina torej ni samovoljno znesena kopica domislekov, elementov, materiala itd., ampak njeni deli rastejo drug iz drugega, so med seboj v harmoničnem odnosu in z logično umetniško doslednostjo povzročajo čisti odmev v človekovi duši, ki mu pravimo estetsko čustvo.

Popolnost estetskega čustva pa ni odvisna samo od človekove (dojemalčeve) zmožnosti, najgenetost in vsega, kar se sodi semkaj, ampak tudi od objektivno-formalne popolnosti, ki jo zahtevamo od umetnine. Umetniško ustvarjanje, bolj ali manj zapleteno in skrivnostno proces v umetnikovi duši, ki se odteguje raziskavajoči modrosti, skrivnosti, ki je starim Grkom vzbujala svet strah pred pesnikom, češ da govori iz njega božanstvo, dogajanje, ki je v neki dobi povzročilo pretirano češčenje pesnikov genijev, je le polovica dela, ki ga je treba opraviti; kajti kaj nam pomagajo če tako veličastna doživlja: dokler ostanemo v človeku zaprti, ne vemo še nič o njih, pa naj bodo še tako enkratna. Da more umetnik posredovati svojim soljudem ta čustva, misli, doživlja itd., mora njegova ustvarjalna darovitost uporabiti to ali ono materijo in zunanje, popolnoma od njega neodvisno veljavne zakonitosti stvarne narave, da ustvari iz njih in z njimi trajno delo, s katerim more posredovati tudi poznejšim rodovom lepoto, kakor jo je bil na poseben način doživel. Ta stran umetniškega ustvarjanja pa se precej manj odteguje presoji.

Predvsem je s te strani važno vprašanje tehnično-obrtno spretnosti, katero naj ima umetnik; kakor je z ene strani zmotno mnenje, da se da tehnično znanje pridobiti do skrajne popolnosti, s katero naj se šele prične umetniško delo, brez istosčasne umetnostne vzgoje, rasti in ostrenja umetniškega okusa ob delih odličnih mojstrov, je prav tako zmotno trditi, da je umetniško ustvarjanje zgolj vprašanje intuicije. Pri vseh velikih umetnikih je invencija poročila osnovno misel, umetnik pa je njeno zunanjo obliko izdelal, ker jo je znal, svede s stalnim sodelovanjem fantazije in dobrega okusa.

Sodba neznanih ali nevednih presojevalcev, češ saj bo zgodovina ločila zrnje od plev, je prazna; saj Mendelssohn ni odkril Bacha kot zgodovinsko dejstvo, ampak kot globokega umetnika, čigar dela so bila tehnično enako popolna ob času nastanka kot ob stoletnici, kakor so popolna danes in bodo ostala taka tudi v bodočnosti.

Umetnina pa ne pripoveduje samo o umetnikovem doživljanju; mnogokrat naravnost izdajalsko kaže napake, neznanje in pomanjkljivosti, ki se jim stvaritelj ni znal zogniti, kakor tudi odlike znanja, s katerim jo je ustvaril. Zato mislim, da ne bo preveč drzna trditev, da tehnične pomanjkljivosti mnogokrat dajo le slutiti globoko doživljanje in kot gosta zavesa

zakrivajo duhovno bogastvo vsebine, na drugi strani pa mu odlike dajo pravi poudarek in tudi učinek pri dojemalcu.

Vendar pa je pri presoji in pri vrednotenju tehnično-formalne strani umetnine potrebna skrajna previdnost. Človeški duh si namreč kot oblikovalec materije izbira iz neskončne možnosti oblikovanja le tiste, ki mu iz teh ali onih razlogov najboljše ustrežajo. Zato je tudi presoja odlik in napak odvisna od najvažnejše poprejšnje ugotovitve, pod kakšnimi vidiki je duh pri ustvarjanju izbral. Če postavimo to ugotovitev za temelj presoji formalno-tehnične plati umetnine, nam postane marsikaj nenadoma jasno.

Za primer naj nam služi likovna umetnost. Slikarstvo in kiparstvo ne moreta ustvariti ničesar, kar bi ne bilo že prej kakor koli oblikovano v naravi. Vendar se načini, kako slikarstvo ali kiparstvo obdeluje predmete iz narave, ko jih uporablja pri ustvarjanju slikarskih oziroma kiparskih umetnin, bistveno razlikujejo. Duh izbira pri upodabljanju telesa med dvema skrajnostima: med najvernejšim podajanjem zgolj čutnega vtisa in med popolno abstrakcijo čutnega vizualnega vtisa, tako da postanejo upodobljeni predmeti in telesa zgolj simboli neke ideje ali literarne vsebine. Če upoštevamo še tretjo možnost upodabljanja, kjer je upodobljeni predmet obenem »vtis in izraz«, smo s tem postavili tri trdne temelje za presojo odlik in napak v tehniki upodabljanja.

Tehnične sposobnosti in značilnosti označimo s kratko besedico »stil«.

Če imenujemo podobarjevo zvestobo naravi in čutnemu vtisu »naturalizem«, ima ta poseben stil, kakor ga ima njegova popolna predanost idejnemu svetu v »idealizmu« in prav tako »vtis in izraz« »realizem«.

Ribnica

Naročniki naših listov in »Slov. knjižnice« iz vse Ribniške doline lahko poravnajo naročnino pri našem zastopniku v Ribnici. V trgovini Gorše in v mlekarini dobite tudi informacije in knjige iz založbe Ljudske knjigarnice.

Pasijonska drama

»V ČASU OBISKANJA«

bo na sporedu ta teden v petek, 28. maja, ob pol 7 zvečer in v nedeljo, 30. maja, ob 3 pop. To sta poslednji predstavi te v letošnji gledališki sezoni najbolj uspele drame.

Cene so znižane od 15 lir navzdol. Vabimo občinstvo, da se udeleži teh predstav v čim večjem številu!

Kar je odlika in zahteva v enem stilu, je napaka in motnja v drugem. Zato je bistveno zmotna trditev, da slikarji idealističnega stila niso znali prikazovati telesnosti; prav nasprotno je res: duh, zvest svojemu gledanju sveta, je moral zavreči ves balast materije, da se je zgostila idejna vsebina. Tehnično skrajno izurjenost slikarja pa tudi te umetnine nedvomno izpričujejo.

Če govorimo o idealizmu, realizmu in naturalizmu, govorimo ne samo o stilu, ampak tudi o načinu, kako se podoba sveta in življenja sploh oblikuje v človekovi duši.

Zato je že v kali obsojen na neuspeh vsak poskus, ustvariti nov stil samo z estetskimi razpravami, umetnostnimi aforizmi, frazami itd. Borba za umetnostno formo in nov stil je borba za novo oblikovanje človekove duše in za nov izraz te duše. Le style, c'est l'homme. Stalna jasnost in doslednost je izraz trdne in dosledne umetniške osebnosti, stalna zmeha izraz slabotnega ustvarjalca. Pa ne samo posameznik, tudi doba dobi neizbrisni pečat doslednih in močnih, kakor tudi slabotnih dob, dob, ki nekaj drugega pripovedujejo in nekaj povsem drugega mislijo.

Od nekdanj je pravda o tem, ali je ljudstvo upravičeno izrekat sodbe o novih umetninah ali ne. Nad negativnimi ljudskimi sodbami se predvsem pritožujejo nerazumljeni umetniki, češ »saj je ljudstvo nevedno, ne zna ceniti vrednosti v umetnini, zgodovina mi bo priznala pravo mesto«. Tako se upravičeno tolaži le umetnik, čigar umetnost je res umetnost bodočnosti; umetnostni samozavci pa že v življenju dobe v ljudski sodbi dokončno sodbo. Ljudstvo hoče predvsem življenjskih dragocenih vrednot v umetnini. Zato se tudi s stilom takih novih umetnin kaj kmalu sprijazni.

Pri prvem srečanju novega stila z ljudstvom pa pride prva pogosto do spora; ta trenutek namreč zahteva, da se mora stari okus umakniti novemu ali pa mu vsaj priznati mesto poleg sebe. Taki spremembi pa se ljudstvo redno upre; kajti pri spremembi stila ne gre samo za zgolj tehnične posebnosti, ampak za ves svetovni nazor človeka in dobe.

Ljudstvo pa, ki presoja umetnino statično, sprva ne more razumeti, da se bo moralo izmenjati gledanje, ki se mu je bilo privadilo, saj je navada »železna srajca« in mnogo lažje in prijetnejše je ostati pri starem; iz istega razloga odklanja umetnine preteklosti, ker se v njihovo čustvovanje ne more vživeti; podobno usodo doživlja tudi ljudska umetnost preteklosti.

Ljudstvo pa je tudi čudovit prilagojevalec: iz umetninskih stilov privzema demante in z njimi ustvarja svojske umetnine, ki pa vedno ustrezajo splošnemu okusu. Zato bi mogli označiti ljudski stil za eklektični stil dobe, kot stilni izraz statičnega estetsko-subjektivnega čustvovanja, svetovnega nazora in kulturne stopnje ljudstva.

Ta odnos med stilom in ljudstvom ter njegovo umetnostjo pa ni samo enostranski, ampak je medsebojen v obeh smereh.

Bistvene razlike med obema umetnostima ne predstavlja ne prefinjena in ne groba izdelava, kakor tudi ne čas in poskus, po kateri šele določi stvaritelj svojemu delu dokončno obliko; tudi spontanost najdemo pri obeh. Prav tako je iz ljudske in umetne umetnine razviden enakoznačaj, svetovni nazor dobe in splošna kulturna stopnja naroda.

Ljudska umetnina se od umetne loči v bistvu v tem, da vedno nastane iz splošnega statičnega ljudskega okusa, ki tudi ni nikoli prikrit in ga prav zato ljudstvo brez pridržka sprejme in osvoji.

Ljudstvo je torej sposobno dojemati tudi stilno prefinjene umetnine; vendar je za popolnost dojemanja takih umetnin potrebna vzgoja okusa, tiste nežne in občutljive sposobnosti, ki zna ločiti odlike in napake v umetnini ter more dojemalcu neposredno posredovati sleherni utrip umetnine. Šola pri najboljših mojstrih je bila še vedno najboljša šola.

Nova knjiga »Slovenčeve knjižnice«!

Izšlo je znamenito delo najbolj popularne poljske pisateljice Marije Rodziewiczovne

»HRAST«

(originalni naslov je »Dewajtis«)

Med številnimi deli te poljske pisateljice — ki spadajo vsa med najbolj brane poljske knjige — je »Dewajtis« (Hrast) najbolj znano delo in je v književni zgodovini poljskega naroda priznana umetniško delo! — Pisateljica nam v tem delu izpoveduje gorečo svojo sveto idejo: ljubezen do kmetijske zemlje.

Knjigo dobite po vseh knjigarnah in trafikah.

P. Hugolin Sattner: »Vnebovzetje B. D. Marije«

Oratorij v ljublj. Operi

Nenavaden prizor za naše operno gledališče: zastor se dvigne nad odrom, ki se zdi nocoj zaklet in začaran kot v pravljici o Trnjulčici ali o Matjaževi vojski. Operni zbor, ki se mora navadno pehati sem in tja po odru, prerivati venomer skozi ozke odprtine med kulisami, prepevati v vseh možnih položajih, kleče, leže, stoje, odhajaje, prihajaje v pisanih kostumih vseh preteklih stoletij, predstavljajoč vse mogoče stanove in množice, od dvorjanov do razbojnikov — ta zbor stoji nocoj ukopan na mestu, svečano kristaliziran v frakih in dolgih večernih oblekah. Kar nekam nerodno se počuti v tem nevajenem položaju, dobro da ima kritje v vrsti stolov pred seboj, kjer sede naši operni solisti prav tako svečano in ulegibno. Le oči begajo vsem nemirno v polmrak pred njimi, kot v rahli zadregi ob tem nenavadnem »tete à tete« z občinstvom. V podobni zadregi je tudi občinstvo. V nekam mučni tišini pred začetkom bi lahko slišal marsikak tih predsodek, marsikatero neizgovorjeno misel: V operi, pa oratorij! Le kdo je prišel na tako nemoderen, nemogočo idejo? Pa s tako čudnim naslovom, in vrh vsega še domače slovensko delo, staro že dobrih trideset let! Polnih predsodkov je ostalo mnogo sedežev — praznih, in iz teh nekako pronicna nezaupljivost še med navzočce. A že stoji za pultom dirigent g. Neffatt, ki ve, kaj hoče. In hoče odčarati negibno množico pred seboj in za seboj, zbudi ti spečo kraljično — čisto lepoto Sattnerjeve muzike, ki je tako prisrčna in ljubka, da se ji ne bo mogel ustavljati nihče, ko bo prišla do njega. Treba je le prijeti. In prične.

Res se godi kot v pravljici. Ob zaključku prvega dela se zdi, kot da se šele dramimo iz otopelosti, a v drugem in tretjem delu nas že prevzema omamljenost od prisrčne lepote, ki diha iz zborov, solospjevov, čudovitega kvarteta solistov. Iz te omamljenosti se prebudimo šele ob koncu, ko se zagrnejo pevci na odru spet v prvotno negibnost. Potem se mora dvigati zastor zopet in zopet, tolikšno je navdušenje nas vseh, s katerim bi se hoteli oddolžiti še tudi za našo začetno nezaupljivost.

Sobotna premiera Sattnerjevega »Vnebovzetja« je bila eden najlepših, najprisernejših dogodkov v sezoni, in to ne samo v gledališču. Mirne duše lahko prištevamo zraven tudi koncert. Bila je več kot samo predstava ali koncert. Bilo je globoko v dušo segajoče doživljanje. In zato mi oprostite, če mi ne gre od srca običajno kritično poročilo. Mesto tega bi rajši naslovil vabilo vsem, naj pridejo enkrat poslušat čisto muziciranje. Vabilo najprej komponistom, ki se večkrat mučijo s svojo nerodovito fantazijo. Pogledite si tu, kaj se pravi živa invencija! In če tudi ona ne prestavlja gor, je kot čist studeneč, iz katerega izvira vedno sveža melodija, nikoli banalna ali prazna (zasluga gre tudi g. Neffattu, ki je črtal nekatere odstavke in prečistil instrumentacijo), nikoli ponarejena, prisiljena, ampak vedno prirodna in v umetniškem smislu živo občutna, in zato tudi pristno slovenska. Verjemite, gospoda, če bodo vaše skladbe imele po tridesetih letih še toliko svežosti v sebi, kot je ima to Sattnerjevo delo, jo bodo ohranile še za nadaljnji sedemdeset let!

In potem vabilo našim dirigentom in zboriskim pevcem! Pridite, pa se učite od g. Neffatta, kaj se pravi muzicirati z orkestrom, in od g. Simonitija, kakšne morajo biti podlage za umetniško petje zbor! In potem nikar ne zamerite drugič, če vam očitamo pomanjkanje smisla za muziciranje in lepo petje — pridite, in če imate ušesa, boste sami ugotovili razliko.

In komu bi stavili za vzor naše pevce — soliste? V zadregi smo, saj so to naši znani pevci, (sopranistka gđc. Heybalova, altistka ga. Golobova, tenorist g. Lipušček, baritonist g. Dolničar in basist g. Lupša), ki predstavljajo že dovršen del našega opernega odra. Pa so vsi dokazali z izdelanim in občutenim muzikalnim podajanjem, da so stoočstno kos tudi strožjemu koncertnemu odru — in zaslužijo zato vse priznanje. Prav na koncu pa bi povabil še vse one poslušalce, ki zadnjikrat niso prišli, in druge, ki se morda boje, da bi morali iti v gledališče »k maši«, naj se otresejo predsodkov. Če imajo ljubezen do lepe glasbe in dobrega muziciranja, naj pridejo — če se morajo že tolikokrat zadovoljiti s slabim — poslušat Sattnerjev oratorij. Tu bodo našli oboje in prav gotovo jim ne bo žal.

Tobačna tovarna. V sredo bo strogo obvezen trening vseh igralcev na igrišču Marsa za Kolinsko tovarno. Začetek ob 18. Vsi in točno. Načelnik.

Prihodnjo nedeljo bo v domačem drugem razredu na sporedu prvenstvena tekma med Zabjakom in Mladiko, torej med prvim in drugim v dozdajšnji prvenstveni tabelici.

S. S. VAN DINE

30

BOGINJA MAŠČEVANJA

KRIMINALNI ROMAN

»To si nam že prej povedal.« Markhamov glas je zvenel nekoliko zbadljivo. »Si nas mar pripeljal sem zato, da vidimo tole ovratnico? Saj nam je že Scarlett povedal, da je tu. Dragi moj Vance, tvoje odkritje me res naravnost preseneča.«

»Ne, ne, nisem vas pripeljal semkaj, da bi vam pokazal doktorjevo ovratnico,« je odvrnil Vance mirno in samozavestno. »Omenil sem tale ovratnik samo tako, per abundantiam.«

Brenil je nekajkrat z nogo sem in tja koščke papirja, ki so tedaj, ko je bil Heath iskal krvavi teniški čevlji, padli s koša po tleh.

»Zelo sem radoveden, kje je drugi doktorjev čevlji. Imam vtis, da nam bo kraj, kjer bomo ta čevlji našli, v marsičem stvar pojasnil.«

»E, v košu ga ni bilo,« je pojasnil Heath. »Če bi bil v njem, bi ga bil našel.«

»Pa zakaj ga vendar ni bilo v njem? Vpravo to je vredno pomisleka, dragi gospod narednik.«

»Morda pa drugi čevlji ni bil krvav in ga zato ni bilo potrebno skrivati.«

»Toda, za božjo voljo, zdi se mi nerazumljivo, čemu naj bi bil zločinec vprav nedolžni čevlji skril boljše kakor pa okrvavljenega.«

Med tem razgovorom se je Vance ves čas oziral naokrog po sobi, če bi morda zagledal kje tisti pogrešani čevlji.

»Brez dvoma... tu ga ni,« je slednjič dejal.

Markham je zdaj prvič, odkar smo prišli iz muzejske dvorane, začel kazati znake, da se za stvar zanima.

»Razumem, kaj misliš,« je spregovoril nasprotovalec. »Čevlji, ki je izdal morilec, je bil skrit tu v tej delovni sobi, drugi pa je izginil... Priznam, da je to res precej čudno. Kako pa si ti to stvar razlagaš?«

»Dovolí nam, da najprej poiščemo čevlji in postavimo svojo domnevo... Vance se je obrnil k Heathu in dejal: »Gospod narednik. Če vas Hani pospremi v doktorjevo spalnico, boste tam prav gotovo našli še drugi čevlji, o tem sem trdno prepričan. Se spomnite, da je doktor dejal, da je šel snoči v svojo spalnico, obut v teniške čevlje in da je davi prišel semkaj v copatah?«

»E, bežite no!« je odvrnil Heath, potem pa ostro pogledal Vanceja, kakor bi ga prečital, ter se nato premislil. Zmignil je z rameni, kakor bi dopuščal možnost, da ima Vance prav, in že stopil na hodnik. Slišali smo, kako je poklical hišnega oskrbnika.

»Če narednik najde čevlji v doktorjevi spalnici,« je pripomnil Vance Markhamu, »bomo pač hitro lahko sklepali, da dr. Bliss davi ni imel na nogah teniških čevljev, zakaj znano nam je, da se po svojem prihodu v delovno sobo ni več vrnil v spalnico.«

Markham je bil videti precej osupnjen.

»In kdo je potem odnesel davi iz njegove spalnice drugi čevlji in ga vrgel v koš za papir? Kako se je čevlji umazal s krvjo? Zločinec je prav gotovo nosil tistega, ki ga je narednik Heath našel.«

»E, gotovo, na vsak način. O tem ni dvoma,« je naglo pritrdil Vance, »a meni se zdi, da je morilec imel na sebi samo enega tistih teniških čevljev, drugega pa je pustil zgoraj.«

Markham je vznevoljen cmoknil z jezikom.

»Toda vendar ne bi imelo nobenega smisla.«

»Oprostí, Markham, če se o tem s teboj ne strinjam,« mu je odvrnil Vance prijazno. »Toda zdi se mi, da je takšna misel dosti pametnejša, kakor pa je tista vaša, ki vas je privedla do sklepa, da zaprete doktorja.«

V tem trenutku je privihral v sobo Heath ter prinesel s seboj

tisti nesrečni, toliko iskani čevlji. Njegov obraz je bil dokaj brezizrazen, oči pa so Heathu kar žarele.

»Bil je vprav tam, kakor ste rekli,« je sporočil, »poleg postelje... A kako je neki prišel tja?«

»Morda ga je prinesel tja doktor, ko je snoči šel v svojo spalnico, kakor je dejal,« je razlagal Vance.

»A za vraga, kako je vendar drugi čevlji prišel sem?« Naradnik je zdaj držal oba čevlja v rokah in si jih nekam jezno in zbežano ogledoval.

»Če zveste, kdo je davi prinesel tale čevlji sem v tole sobo,« je odvrnil Vance, »vam bo tudi že znano, kdo je umoril Kyleja.« Čez nekaj časa je še pripomnil: »A za zdaj ta stvar za nas ni prav posebej važna.«

Markham je ves zamišljen gledal v tla in besno kadil. Zadeva s tistim čevljem ga je vrgla s tira. Nenadno je dvignil glavo ter v svoji očitni nestrpnosti dejal:

»Tale stvar le malo preveč nategavaš, Vance,« je pripomnil izzivalno. »Na več načinov si jo še lahko razložimo. Najverjetnejša je razlaga, da je doktor Bliss davi, ko je odšel iz spalnice, prinesel čevlje s seboj v delovno sobo, da bi jih imel pri rokah, v razburjenosti pa mu je eden padel iz rok, ali pa se je zmotil in je pograbil samo en čevlji in je to opazil šele tedaj, ko je bil že tu...«

»Potem pa si je nataknil eno copato in en čevlji,« je nadaljeval s pikrim nametom Vance, »umoril Kyleja, si sezul čevlje, si nataknil namesto njega še drugo copato ter slednjič vrgel čevlji v koš za papir!«

»Čisto mogoče!«

Vance je vzdihnil.

»Že mogoče. Sploh se mi zdi, da je na tem nedoslednem svetu vse mogoče. Reči pa moram, Markham, da res nisem preveč navdušen za tole tvojo razlago, da si je bil dr. Bliss nataknil samo en čevlji in da tega ni opazil. Je preveč natančen in prehitro opazi, če kakšna stvar ni v redu.«

Iz časov turških pohodov na Kočevsko in v Ribniško dolino

Ker se kmetičko prebivalstvo zaradi večnih turških napadov ni moglo preživljati s poljem, se je začela tudi v ribniški dolini živahnejša kupčija in trgovina. Omenjajo se posebno lesni izdelki, ki so jih izvažali s kljuseti (Saumplerde) prebivalci Carsa, Cerknice, Loža, Ribnice in Kočevja. Ta izvoz je moral biti prav pomemben, ker je hotel nadgledar Volbenk Petran kmetom zvišati dave na les, zoper kar se je dežela dne 25. januarja 1520 pritožila pri deželnem knezu in se sklicevala že na nek prejšnji cesarjev ukaz, da se ubogiti ljudi ne sme dalje obteževati z dacom. Tedanje čase pa tudi oblastniki niso toliko skrbeli za kmeta, kako bo izhajal, ampak le bolj

Danes!

»MARIJINO OZNANJENJE«

Franciškansko gledališče

za mesta. Zato si tudi naši domači obrtniki niso smeli sami izbirati polov, po katerih bi svojo robo vozili na Beneško, ampak so jim jo predpisovali oblastniki. Tako je moral vsak, ki je peljal krošnjo v Istrijo, iti skozi Trieste, da je plačal mitnino, četudi je bila za to pot do pet in več ur daljša. Celo s praznim konjem je moral vsak skozi Trieste, da mitnica ni izgubila svojega dohodka. Zoper to so se pritožili 1535 Ložani, češ da imajo preveč stroškov s temi šikanami. V to določena komisija je nato odločila, da morajo vsi krošnjari iz Slavine, Kočevja, Ribnice, Cerknice, Iga in Višnje gore s svojimi konji iti skozi Senoscechia in Trieste, da morajo plačati mitnino in si kupiti boletu, ki so jo morali mitničarju v Senoscechia pokazati. Ta jim je dal o povratku potrdilo, s katerim so se izkazali v Postumii in Planini. Torej tem ubogim ribniškim krošnjarjem res nihče ni šel na roko.

Letine so bile v tem času slabe, davki že neznošni, zato so oblastniki leta 1526, segli se po cerkvenih umetninah in dragocenostih, da bi tako spravili nekaj novcev skupaj za boj proti Turkom. Te dragocenosti so nekaj časa hranili, potem pa jih stoliki in spravili v denar za fond zoper Turke. Dne 11. oktobra 1526 je v Ribnici inventiral Bernardin pl. Učan in 60 morale oddati cerkve ribniškega sodišča: 15 kelihov, 11 paten, eno puščico (Kopessen) z dvema srebrnima vrškoma (Khandl), eno monštranco, enega srebrnega Sebastijana, enega srebrnega Kristofa, eno dem križcev, med njimi pet pozlačenih, in eno srebrno kupo. Tehtalo je vse skupaj 58 mark. Vrh tega je bil čisto zlat križec s tremi smaragdi, katerega niso tehtali, gotovo zaradi dragocenosti ne.

Po bitki pri Mohaču leta 1526 so se Turki zopet ojačili. Bližajoči se veliki vihar so napovedovali roparski pohodi l. 1528. Že v postu so je natihomoma prikradli kakih tisoč roparjev na Kočevsko. Napadli so tri velike vasi, jih oropali, ljudi in živino pa odpeljali. Toda ta četa je bila le prednja straža glavne roparske trupe. V sredo pred sv. Gregorijem jih je vdrla na Carso okoli 2000. Okoli Postumie so vse pokončali in trg so čisto izpraznili. Šele topovi iz utrjenega postojnskega gradu so jih pregnali. Po svoji navadi so potem plenili okoli Cerknice, Loža, Blok, Nadliška, Ortneka, Ribnice, Kočevja. Ves Carso

Razdeljevanje krompirja

Pokrajinski prehranjevalni zavod obvešča konzumente v Ljubljani, da si od ponedeljka, 24. maja, dalje lahko nabavijo po 4 kg krompirja na aprilske odrezke krompirjevih nakaznic pri naslednjih trgovcih: Kmetijska družba, Jelačin, I. Delavsko konzumno društvo (v vseh poslovalnicah), Konzumno društvo Vič, Gregor, Nickelsbacher, Smrkolj, Nabavljalna za druga železničarjev, Sarabon, Nabavljalna za druga držav. uslužbencev, Ekonom, Bahovec, Lunder T., Rožna dolina.

»PODOBICE« MARIJE POMAGAJ

s slovesno izjavo,

ki jo bodo udeleženci spokorne procesije izjavili na Rakovniku pred podobo naše Kraljice — Marije Pomagaj, so natisnjene in se dobe pri Skofijskem odboru petih prvih sobot, Pred skofijo 1/I. — G. župniki naj si te podobice pravočasno oskrbe. — Prosimo vse gg. profesorje verouka in gg. katehete, da jih dvignejo za vse šole in jih čimprej razdele med vse učence in učenke, dijakine in dijake.

Maurice Zermatten:

Odlomek iz romana — Prevedel Joža Mahnič.

Težka pot

Sonce je nedavno zašlo. Videl si ga le še nad vrhovi, podobnega čepici iz roznate volne. Toda pletenje se je vedno bolj krčilo in bledele in kmalu sta na ostrini najvišjega grebena razločila le še svetloben kos. Ko je tudi ta kosem zginit, je začela rasti senca. Vzpenjala se je iz dna doline, v vijoličnih skokih dosegala vas, nato gozd in se vedno bolj gostila. Pod smrekami se je že kopicila v trdne gmote, ki so se stisnile druga ob drugo za epanje.

»Tako bova videla prihajati noč vsak večer.« je spregovoril Michel.

»Da.«

»Dolgo bova ostajala pred kočo. Opazovala bova, kako se bodo poslednji plitki zatekli v vejevje. Okoli nju bodo plesali netopirji. V gorah jih je mnogo. Saj bojiš se jih ne, kajne?«

Ona se je nasmehnila.

»Ne.«

To je bilo vse, kar je našla v odgovor. Saj je dobro čutila, da jo je skušal zaplesti v pogovor. Slutil je njen nemir in jo je hotel razvedriti. Toda kaj mu naj odgovori? S katerimi besedami bi mu mogla poplačati njegovo dobro voljo? Ali bi mogla samo usta odpreti, ne da bi se izdala?

»Nisem utrujena.«

»Jutri boš lahko dolgo počivala.

je bil požgan in opustošen, celo v Ljubljano bi se bili prikradli drzni roparji, da ni postojniški oskrbnik hitro tja sporočil, da je Turek v deželi. Deželni glavar je hitro sklical brambovce, toda le 50 konjenikov in 200 kmetov se je v nadiči zbralo okoli poveljnika Bernardina Ričana. S to peščico je šel Ričan proti Kočevju. V malih praskah pobije nekaj Turkov, druge pa prisili, da se umaknejo proti Kolpi. Narodna bramba se je potem razšla, misleč, da so se sovražniki vrnili domov. Toda četa konjenikov in pešcev se je bila skrila in še drugi dan so hudo oplenili okolico Kostela in Poljan, napadli tudi Kočevje in odpeljali okrog sto ujetnikov naravnost od poljskega dela.

O tem vpadu je deželni glavar poročal dne 16. marca kralju, da s kmečkimi vojaki ni nič napraviti, ker so že vsi nevoljni in morajo plačevati še visoke davke. Turek jim pa itak vse vzame. Zato naj se organizirajo redna vojska in tudi stražniška služba naj se bolje uredi, da ne bo prihajala vest o prihodih Turka, ko je že tukaj, kakor se je zgodilo to pot. Stalna obramba je nujno potrebna. Kralj Ferdinand je odgovoril, da je denar za stražo že davno nakazal in tudi za drugo je poskrbel. Deželni stanovci pa so videli, da so prav za prav zopet samo nase navezani. Jeli so nabirati provizionare in vojake. Kadar bo treba nastopiti, naj trije strelci na stražniški postaji, več kot trije pa drugo vojaštvo. Na kresove, ki se naj začnejo na gori sv. Petra pri Žužemberku, pri Sv. Anji nad Ribnico, na hribu Matere Božje pri Turjaku, na Rabišku in drugje, naj se dobro pazi, da se ne bodo zažigali brez vzroka, ali da jih ne zažge zlobna roka.

Danes!

»MARIJINO OZNANJENJE«

Franciškansko gledališče

V Moravki so zažgali 9 barak okoliških roparjev

Pred dnevi je skupina oboroženih našla ne daleč od Moravke 9 dobro postavljenih barak tamkajšnjih okoliških roparjev. Bile so seveda prazne, kajti roparji nastopajo le ponoči, podnevi pa se skrivajo v podzemskih jamah. Sledovi so kazali, da so tolovaji zapustili barake šele pred dnevi. Barake so zažgali.

Istega dne je bila uničena taka baraka v Vođičnici in podzemsko skrišališče nad Virjem. Tu so našli nekaj govejih kož in eno bombo.

Ta skupina je prišla tudi agilno terensko delavko in obveščevalko roparske tolpe Štembal Ivanu. Pri njej so našli ponarejene propustnice za v Ljubljano.

Še nekaj nedeljskih športnih dogodkov

V italijanskem B razredu so nadaljevali preteklo nedeljo s prvenstvenimi tekmami. V diviziji B se položaj razvija ugodno za Brescia, ki je premagala Napoli. Modena pa je izgubila tekmo z Anconitano. Odločilna bo prihodnja nedelja, ko se pomerita Brescia in Modena. Rezultati včerajšnjih tekem so:

Videm: Udinese—Cremone 2:2, Siena: Siena—Savona 5:0, Lodi: Fanfulla—Pisa 5:2, Rim: Mater—Pro Patria 3:2, Padova: Padova—Novara 1:1, Spezia: Alessandria—Spezia 1:0, Ancona: Anconitana—Modena 1:0, Brescia: Brescia—Napoli 1:0.

Stanje v tabeli: Modena in Brescia 41 točk, Napoli 40, Pisa 36, Pro Patria 35, Spezia in Cremonese 32, Pescara 30, Fanfulla 29, Anconitana in Padova 28, Alessandria in Mater 26, Udinese 25, Novara 24, Siena 23 in Savona 16 točk.

Kvalifikacijska tekma med Pro Gorizio in Verono se je končala neodločeno 0:0.

Četrta etapa vojne krožne dirke po Italiji je bila včeraj po Laziu s startom in ciljem v Rimu v okviru dirke za Veliko rimsko nagrado. Zmagal je Servadei iz Forlija, ki je prišel na cilj v 7:24:27 ali s hitrostjo 53,123 km na uro. Drugi je bil Ricci, tretji in četrti Marabelli in Magni, peti Crippa, Favalli in Bartali nista startala. V skupni oceni vodi z veliko prednostjo Servadei, ki ima 21 točk.

Sportne vesti

Kakšen je položaj v domačih prvenstvenih tabelicah? V prvem razredu vodi trdno Ljubljana s 6 točkami. Zdi se, da bo ostala Ljub-

Maša zadušnica za prof. dr. L. Ehrlichom

Ob obletnici mučeniške smrti voditelja katoliške akademске mladine vseuč. prof. dr. Lamberta Ehrlicha bo sv. maša zadušnica v sredo ob 7 zjutraj v stolnici. Vabimo vse, da se to sv. maše v čim večjem številu udeležijo.

Predlogi predstavnikov gostilničarjev in vinskih trgovcev

»Trgovski list« priobčujoje: »Da bi se uredila vinska trgovina in prodaja vina, so predstavniki gostilničarjev in vinskih trgovcev sestavili razne predloge, kako naj se uredi vinska trgovina in prodaja vina v gostinskih obratih. Tako predlagajo:

1. Gostina naj se nakup vina po dejanskih tržnih cenah. Kot podlaga novega cenika naj služijo cene vinu v produkcijskih krajih. Istosčasno naj se limitira nakupna cena navzgor in ne bi smela znašati cena za vina, ki so doslej spadala v 1. skupino 2. kategorijo, več kot 60 lir za alkoholno stopnjo. Za ostala vina pa naj bi se cena znižala na 55, 50, 45 in 40 lir za alkoholno stopnjo. V naredbi predvidena komisija pa naj bi izvajala kontrolo.

2. Sindikatu vinskih trgovcev naj se poveri, da organizira nakup vina na ta način, da bi vsako ponudbo pregledal in jo nato predložil Visokemu komisariatu v odobritev, če bi cene ustrezale, ter nato vino razdelil med trgovce-grosiste. Enako bi smel gostilničar, ki je že do sedaj direktno nakupoval vino pri producentu, predložiti ponudbo po Sindikatu gostilničarjev za takojšnjo odobritev. Uradu za določanje cen pa naj bi se izdala navodila za odobravljanje cen, ki bi jih sporazumno določila Sindikat trgovcev in Sindikat gostilničarjev.

3. Ustanovi naj se posebna organizacija, ki bi jo sestavljali zastopniki vinskih trgovcev in gostilničarjev in ki bi bila pod vodstvom delegata Visokega komisariata. Ta organizacija naj bi imela pravico za samostojno nakupovanje vina, ki bi ga nato razdeljevala po vinskih trgovcih, eventualno pa tudi direktno gostilničarjem.

4. Za posebna vina (vermut, marsala, malaga itd.) naj bi se določevale prodajne cene na podlagi nakupne fakture, pri čemer naj bi se upoštevale vse okoliščine, ki vplivajo na ceno vina (stopnja alkohola, starost vina, re-nome firme itd.).

Končno predlagajo predstavniki vinskih trgovcev in gostilničarjev, kako visoki bruto pribitki naj bi se dovoljevali za posamezne kategorije kavarn in gostiln. Med originalna zaprta vina naj bi spadala tudi desertna vina za vse gostinske obrate, razen za kavarne, ker se v kavarnah točijo vina v čajnikih in so zato določene posebne maksimalne cene.

Danes!

»MARIJINO OZNANJENJE«

Franciškansko gledališče

Ljana do konca v vodstvu in zaslužen poobrila prvaški naslov. Njej sledi Hermes s 4 točkami, pa Mars z dvema in Toblačna tovarna, ki je ostala do zdaj še brez točk.

V drugem razredu vodi prav tako trdno Mladika s 6 točkami, pred Zabajkom, ki si je nabral do zdaj 4 točke, Korotanom, ki ima 2 in Vičem, ki je ostal ob koncu prvega dela tek-movanja brez pike.

Prihodnjo nedeljo bodo na sporedu revanšne domače prvenstvene tekme. V prvem kolu se bosta srečali enajstoriki Toblačna tovarna in Hermes. V prvem srečanju je Toblačna tovarna sicer tekmo dobila, vendar pa jo je pri zeleni mizi izgubila, ker je nastopila s igralcem, ki še ni imel pravice nastopa. Prvo srečanje je na zelenem polju končalo z rezultatom 1:0 za Tob. tovarno. Nedeljska tekma bo huda, saj se je tudi Hermežansko moštvo od zadnjih srečanj zelo popravilo, ker je bilo vidno posebno pri lepi zmagi nad Marsom pred dobrimi 14 dnevi. Nedeljska tekma bo zanimiva, saj more Toblačna tovarna malo računati tudi na uspeh.

V nedeljo bodo nadaljevali z juniorskimi in rezervnimi nogometnimi tekmami. Spored nedeljskih parov bomo še objavili.

Predstave Claudelovega »Oznanjenja Mari-jinega« bodo od danes naprej ob tri četrt na 7 zvečer in ne kakor v nedeljo ob sedmih. Opo-zarjamo na spremembo vse obiskovalce. Za-četek točno ob napovedani uri.

Akademija Srednjih šol v čast brezmadež-nemu Srcu Marijinemu bo v nedeljo, 30. maja, ob 11.15 v unioinski dvorani z izbranim spore-dom. Opozarjamo, da bo nastopilo čez 350 pev-cev vseh ljubljanskih srednjih šol. Vstopnice v predprodaji pri Sfilogiju.

Ljubljana

Koledar

Torek, 25. velikega travna: Gregor VII., pa-pež; Urban I., papež in mučenec; Bonifacij IV., papež.

Obvestila

Sreda, 26. velikega travna: Filip Nerij, spo-znavalec in ustanovitelj reda: Eleuterij papež in mučenec; Kvadrat, spoznavalec.

Zanimiv vpogled v razvoj naše moderne H-kovne umetnosti nam nudi razstava v Jakopiče-vem paviljonu. Ne pozabite na obisk te razstave, ki je bogata po svoji obsežnosti kot po kvaliteti. Odprta je dnevno od pol 10 do 19.

Skladatelj Matija Tome je napisal k svoji kantati Križev pot dvojce spremljevanj, in sicer za orkester ali pa za orgle. To veličastno delo s spremljevanjem orkestra smo slišali na prvi izvedbi, dne 22. aprila. Na drugi izvedbi, ki bo v sredo, 26. junija 1943, v ljubljanski stolnici, pa bo spremljal soliste in zbor na orglah naš najodličnejši orgelski virtuoz msgr. Stanko Premrl. Tako bo tudi ta izvedba izredno zanimiva, saj so orgle najveličastnejši instrument, izredne barvitosti, topline in moči. Tudi pri tej izvedbi bosta sodelovala odlična solista Franja Golo-bova in Julij Betetto. Zbore bo odpel pevski zbor Glasbene Maticice. Ponovitev Križevega pota bo vodil ravnatelj Mirko Polič. Predprodaja vstopnic je v knjigarni Glasbene Maticice, za-četek koncerta pa bo ob 7 zvečer.

Pražakova ulica zaprta. Mestni tehnični od-delek je začel popravljati betonski tlak v Pra-žakovi ulici med Miklošičevo cesto in Cigale-tovo ulico. Zaradi napredovanja dela bo Pra-žakova ulica v navednem odseku zaprta za ves vozni promet od srede, 26. maja, dalje do preklica.

Za otroke iz Šiške in Dravlj bo obvezno cepljenje zoper davico v sredo, dne 26. maja. Starši iz Šiški naj svoje otroke pripeljejo k cepljenju v sredo ob 16 v ljudsko šolo v Spod. Šiški, starši iz Dravlj in tamošnjega okoliša pa v sredo ob 17 v salon Mihel. V četrtek bo cepljenje zoper davico za Bežigradom in v Mo-stah. K cepljenju morajo starši pripeljati vse nad 18 mesecev stare še ne cepljene otroke, ki bodo letos v naslednji 14 dni dobili dve injek-ciji. Poleg teh otrok bodo pa cepljeni tudi vsi oni, ki so bili lani že dvakrat cepljeni, letos še s tretjo injekcijo. Starši otrok, ki bodo letos dobili tretjo injekcijo, naj s seboj prinese po-trdilo o dvakratnem lanskem cepljenju, da bo na tem potrdilu zabeležena še letošnja tretja injekcija.

Ljubljansko gledališče

Drama:

Torek, 25. maja ob 18: »Vivere insieme«. Go-stovanje italijanske igralske skupine Renza Riccija. Cene od 20 lir navzdol.

Sreda, 26. maja ob 18: »Il piccolo santo«. Go-stovanje italijanske igralske skupine Renza Riccija. Cene od 20 lir navzdol.

Četrtek, 27. maja ob 18: »Jorijeva hči«. Red A.

Opera:

Torek, 25. maja: zaprto.

Sreda, 26. maja ob 18: »Prodana nevesta.« Red Sreda.

Četrtek, 27. maja ob 18: »Madame Butterfly«. Red Četrtek.

Petek, 28. maja ob 18: »Vnebovzetje B. D. M.« Red B.

Danes!

»MARIJINO OZNANJENJE«

Franciškansko gledališče

Prva pomladanska nevihta

Ljubljana, 25. maja.

Ze stari in izkušeni kmetovalci dobro vedo, da je doba druge polovice maja in ves junij čas kra-jevnih neviht, spremljanih s točo in treskom. Maj je bil splošno lep in topel, nekoliko deževen, zad-njih štirinajst dni pa prav topel in sončen. Ze dol-go časa se je nagibalo k deževju. Ponoči — takole okoli polnoči — je nastal prvi močan nali, ki je trajal dobrih pet minut. Pozneje, okoli 8 zjutraj, je bil drugi nali, a najmočnejši je bil okoli 7 zju-traj. Trajal je dobre četrt ure. Posebno močna ne-vihta je bila na dolenski strani in na Barju.

Dež je dobro namočil zemljo. Ljudje so zad-nje dneve že večidel okopali krompir, ki prav dobro kaže in je bil potreben primerne moče. Tudi fižol je izredno lep in ga bo treba kmalu osuti. Dobro kaže doselej krouza, ki je ponekod že prav visoka. Prva pomladanska nevihta v mestu in oko-lici ni napravila kakšne elementarne škode.

znala svojo usodo. Nič več se ni bala. Se malo sta stopala po temni noči, brez odmorov, tja do vrat. Noč je tiho v čarobnih kosmičnih snežila na zem-ljo. Zvezde so sejele vanjo srebrne proge. Nekje je na kamenčkih brusil svojo tanko pesem studenec. Čul si ga, kako je z mokrimi nožicami skak-ljal nad zamolklim bučanjem daljnje-ga hudournika.

Ko sta se pred hišico ustavila, sta molčala. Kaj naj bi si rekla na pragu skrivnosti, ki ju je čakala? Nobena beseda se ne bi ujemala z milino noči razen šepetane medsebojnega, pri-znanja ljubezni. On je povesel roke, ki jih je med potjo držal v žepu. Gle-dala ga je, kako je negibno slonel na vratih in strmel v prazno. Očividno se ga je polastila tesnoba. Pomislila je, da je morda temu kriva ona. Saj mu je morala biti vsot po naravnost ne-znosna! Samovala se je same sebe. Ali ni s svojo malenkostno sebičnostjo kvarila to noč, od katere je Mich-el brez dvoma pričakoval neizmernih sladkosti? Tedaj je počasi stegnila svojo roko v mrak. Najprej je nalete-la na negibno toplo ramo. Primaknila se je za korak, dvignila drugo roko. Pritegnila ga je k sebi, nežno kakor mlada mamica. Brez nasilne strastno-sti sta odprla duri v svoje novo živ-ljenje. Stopila sta vanj polna iskrene topline.

III.

Sedaj se drenjajo okoli nje muha-ste kozje, kroti jih pastirjev bič. Sto-pajo v hrib in svojo mršavost stiska-

jo druga k drugi. Ene so bele, druge rjave, tretje nosijo na hrbtu, ki ima v prerezu obliko nožičeve kline, ši-ro-ke pepelnaste lise. Nad čredo se pre-mika živi gozd rogov. Včasih se ka-tera izmed njih ustavi, da pomoli šop trave ali da samo podrgne svoj smr-ček. In že jo sune soseda s svojim ukrivljenim orožjem. Pastir poka z bičem. Ustavi se ob skali in potegne iz svoje torbe živila, ki jih donaja vsak dan. Ona se mu zahvali. Fant se znova pokrije s svojim ogromnim klobukom z visečimi kraji in odide. Ona gleda za njim, kako izginja pod nizki-mi vejami dreves.

Zakaj ji je ob njegovem odhodu nenadoma postalo nekako žal. Rada bi ga še pridržala, malo z njim po-kramljala, ga vprašala, kako žive v vasi, kaj pišejo časopisi in kaj vedo novega povedati ljudje, ki stopijo vča-sih v trg. Brez dvoma ji on ne bi znal odgovoriti. Zardeval bi, jezik bi se mu zapletal in mukoma bi odvrnil, da on ne ve nič. Potem bi odšel oziraje se s svojim zdravim, okroglim obrazom. Kljub temu bi jo zazibal v privid, da vendarle še ni docela odrezana od življenja.

Zdrznila se je ob tej misli, ki je v vsem tem času, kar biva na planini, še ni nikdar obšla. Ne, v resnici ji tu ni pusto. Srečna je, Michel jo obspira v ljubeznivosti, jo prebiteva v njenih najbolj sitnih željah. On skrbi za vse njuno malo gospodarstvo. Nikdar je ne preboga za vprašanji. Zaveda se, da prepogosta raba naglo skha vsako resnično čustvo. Velik del dneva je

zdoma. Zjutraj se ne mudi dolgo v izbi. Po navadi se ji neslišno zmuzne, se preden se ona prebudi. Vrača se otovorjen z dračjem ali s polnimi žepi lisic. Nato zaneti na ognjišču ogenj. Njej ni treba drugega, kakor da ga opazuje in posluša, če se ji ne ljubi pridružiti se pogovoru, kakor jo vabi. Občuduje ga. Kako je različen od vseh drugih moških, kar jih je kdaj poznala! Z žensko nežnostjo ji govori o drevesih, pticah, cveticah. Kadar jo ljubeče, jo ljubeče s spoštljivostjo, ki jo mora ganiti. Sliši njegov glas, s katerim jo sleherni dan sprašuje: »Draga, si srečna?« Tedaj se mu vrže okrog vratu. Kakor omotična ga obje-ma. Da, srečna je! Ničesar ni, kar bi jo moglo še bolj osrečiti. Bila bi po-polnoma srečna, če se ne bi tako straš-no bala, da bo nekega dne to srečo zgubila.

Kako se ne bi radovala v tej čudo-viti pokrajini, kjer prvič v svojem življenju uživa mir? Gora vsenaokoli razkazuje svoje lepote. Sprva jo je ta ogromna veličastnost podrla in strla. Toda čisti zrak in tišina sta jo osvobojila in pridobila. Brezprimerna sve-žost barv in prosojnost ozračja sta vzbudili v njej tako živo potrebo po ustvarjanju, kakor je ni občutila še nikdar. Za več dni se je zagrizla v si-likanje častitljivega macesna, katerega vrte je bilo samo zeleno svetlobno dotiranje na sinjem nebu. Ni ji hotelo uspeti, da bi dala svojim vtisom ena-kovrednega izraza. Ko se je nekega večera razgrizgala vrnila z dela, je iz-javila Michelu:

Nov blesteč zgled italijanske hrabrosti

Junaška smrt polkovnika Lupa, ki je na čelu svojih vojakov padel ob Donu

Neoznačen kraj, 24. maja. s. Počasi prihajajo tem spet pokazal svoje vzvišeno junaštvo. 22. jana dan se nove epizode, v katerih so nastopali narašajoči podpolkovnik Lupo na čelu 3. bataljona kot vrhovni voditelj naših vojakov na ruskem bojišču. 38. pešpolka »Ravenna« šel vzdolž ozke in kratke Prispelo je zdaj poročilo, kako junaško je končal poti pri Iljevki sovražniku nasproti. Nič več na bojišču pri Donu podpolkovnik Renato Dario mlad, a močan po telesu in prav tako po duhu, Lupo iz Taranta, v katerem sta bila veličastno je vodil svoje vrle fante v boj. Položaj je bil teždružna Italijan in vojak. Rodil se je 23. julija žek: sovražnik je bil močan. »Naprej, gre za živ-1893, ter se je kot podporočnik leta 1915 udeležil ljenjele je na ves glas klical in se kot prvi vrgel val prvih bojev na avstrijskem bojišču, kjer je na skupino prestrašenih sovražnikovih vojakov ter poveljeval oddelku v kr. brigadi. 28. oktobra je potegnil za seboj druge častnike in vojaše. Voja-bil ranjen in se je vrnil v boje črte. Tokrat je ki so trepetali za dragoceno življenje svojega po-v vrstah 113. pehotnega polka v juliju 1916 dobil veljnika, a njegov zgled jih je podžigal. Kakor stalno aktivno službo zaradi velikih vojaških za-neranjivi so mu sledili z enakim pogumom. Mla-slug, bil odlikovan s srebrno kolajno za hrabrost di so in tudi polkovnik je »mlade. Vse se je 1. novembra v Novi vasi, drugo pa si je zaslužil zdelo kot igra in manever. Glejte ga, kako gre na Grmadi, 21. avgusta 1917. Po treh dneh naj-dalje kot v paradi, z glavo pokoncu, kako prezira hujših bojev je bil hudo ranjen in je ostal v boj-veko nevarnost in vpije: »Savoia, naprej fantje!« ni črti ter tam vzdobujal z besedo in zgledom. In zadnja njegova največja spodbuda: trenutek k odporu, dokler ni prišla okrepitev. Decembra nato je njegovo gorečo vneto ustavila strojnica, 1927 je postal stotnik, septembra 1937 major, 16. ki je zaregljala. Njegovi vojaši so po kratkem septembra 1940 pa podpolkovnik in se je kot tak premisleku obnovili naskok, šli naprej spričo to-udeleževal na ruskem bjišču dolgotrajnega in liknega junaštva še pogumnejši ter premagali najhujšega boja proti boljševiškim tolpom ter pri besnega sovražnika.

Italija je naravnost čudovito dvignila svoje poljedelstvo

Berlin, 24. maja. s. »Lokal Anzeiger« prinaša v svoji včerajšnji številki celo stran dolg članek o položaju evropskega kmetijstva. Polovica tega članka je posvečena Italiji. Poleg njega omenjeni časopis prinaša tudi slike in razpredelnice k član-ku, v katerem poudarja, da je letošnje ugodno vreme imelo za posledico, da so dela na polju skoro za ves mesec pred lanskimi. Se nikdar ni bilo poljedelstvo takšnega življenjskega pomena kakor vprav v teh letih vojne, zlasti če pomisli-mo, kako je sovražnik skušal z zaporo sestradati osne države in Evropo sploh.

List nato omenja, da je Duce že mnogo let pred začetkom sedanje vojne videl skrajno važ-nost poljedelstva za življenje svoje države, in da mu je zato posvetil vso pozornost ter dal narodu ukaz, ki je nekak program, katerega se je ljud-stvo zvesto oklenilo: pridelati čim več! Na podla-gi tega načela je fašistična poljedelska politika neutrudljivo pospeševala in podpirala kmetijstvo ter se pri tem opirala na dvoje Mussolinijevih ukrepov: bitka za žito, ki se je začela že davno, že leta 1925, ter na zakon o izsuševanju zemlje,

ki je bil izdan leta 1928. »Italija,« piše omenjeni list, »je že v mirnem času storila vse, da bi po-večala majhno površino svoje obdelane zemlje.« »Lokal Anzeiger« potem popisuje čudovito zgodovino izsuševanja Pontinskih močvirij, nakar navaja nekaj statističnih podatkov o pridelku ter pravi, da je Italija na naravnost čudovit način dvignila staro proizvodnjo, na sedanjo višino.

Novi nadzornik nad ribolovom Labadessa Rosario

Rim, 25. maja. s. Nar. sv. Giorgio Ricci je iz osebnih razlogov zaprosil, da bi ga razrešili na-log, ki jih ima kot vrhovni nadzornik nad ribo-lovom. Na njegovo mesto je bil postavljen tovariš Labadessa Rosario, bojevnik v bivši svetovni vojni in ranjenec v sedanji vojni, ki je organiziral državno ustanovo korporacije.

Prazne angleške obljube

Buenos Aires, 25. maja. s. Na posvetu za pre-hrano v Hot Springsu je angleško odposlanstvo vztrajalo v načelu, da je treba izboljšati položaj prehrane vseh narodov ter je obljubilo, da bo Anglija v tem smislu sodelovala. Indija, nad ka-tero vlada Angležji že poldrugo stoletje, pa je na prvem mestu glede števila ljudi, ki umirajo za lakoto ali zaradi slabe prehrane. Indija je edi-na dežela na svetu v dvajsetem stoletju, kjer vsa-ko leto pocepa na desetlisoče ljudi na cestah od lakote. Obljuba sodelovanja torej ne bo dosti ko-ristila na posvetu za prehrano v Hot Springsu. Indijski zgled namreč kaže, da Angliji ni do tega, da bi dala drugim narodom jesti.

Umanski imenovan za poslanika v Mehiki

Lisbona, 21. maja. s. Imenovanje Umanke-ga za sovjetskega poslanika v Mehiki je vzbudi-lo v Združenih državah precejšnjo nevoljo. Umanski je bil prej veleposlanik v USA, toda leta 1941 ga je nadomestil Litvinov. Sedaj se boje v Združenih državah, da bo Umanski v Mehiki skušal razviti komunistično udejstvova-nje in bi se iz tega utegnili izcimiti nova ne-varnost za varnost Združenih držav.

Dečko z ribami (olje) S. Kregar (Z umetniške razstave v Jakopičevem paviljonu, pri kateri sodelujejo slikarji: Kregar, Omerza, Sedej in Mušič ter ki-parja Putrih in Kalin.)

Kolumb odkriva Ameriko

Naj bo obseg zemeljske krogle kakršen koli, razdalja še tako velika in ocean, ki ločuje obe celini, še tako prostran, vse to je imelo za Kolumba le podrejen pomen, kajti če azijski otoki niso le plod domišljije in ako se resnično vlečejo v vsej dolžini, v kateri je mogoče pluti s pomočjo takratnih plovbnih pripo-močkov in z možmi hrabrih src, in če so ti otoki neke vrste stebri neizmernega vmesnega mostu na oceanu, ki ga je mogoče v več presledkih premagati, potem je že polovica cilja dosegljiva. Nasprotje med Kolumbom in njegovimi nasprotniki je sledeče: On je prepričan, da ti otoki obstojajo in leže v razdalji, ki je lahko dosegljiva, oni drugi pa so to zanikavali.

In prav v tej zaverovanosti in v tem prepričanju v obstoj teh zemelj, do katerih se pride prej kakor do vzhodne obale Azije, je ves čudež odkritja. Nekaj mornarjev, ki so sodelovali pri velikem potovanju, je to potrdilo: Kolumb jim je dejal, da bodo zagledali zemljo, čim bodo prevozili 900 morskih milj. O trdem delu Kristofa Kolumba je ostalo malo poročil. Znano pa je, da je trajalo nepretrgoma nekaj let. Zbiral in pretresal je stara izročila ter starodavna in srednjeveška pričevanja, pri-povedke in vizije plovcev. Zbiral je podatke o vetrovih in tokovih na svojih plovbnih potovanjih v Anglijo, na Madeiro, ob afriški obali prav do portugalske naselbine Mina, ki je ležala na Zlati obali v Gvinejskem zalivu. Dalje je črpal podatke iz raznih ostalin, iz ladij in trupel, ki jih je morje metalo na Azore in Kanarske otoke, iz leta ptic, iz najraznovrstnejših ugotovitev, ki so do njih na svojih poteh prihajali piloti in mornarji, in tako dalje. To so bili raztreseni drobeci, na katerih je zgradil svojo nezlomljivo zaupanje. Kakor pravi Las Casas, je bil Kolumb tako prepričan v obstoj tistih zemelj, kakor da bi jih imel že v svojem žepu. In ta njegova vera je bila tista, ki je podrla vse ovire in ga popeljala k zmagi.

Ljudje iz Palosa de la Frontera, kraja, ki je bil določen za pripravo ekspedicije, niso bili novinci v tveganih podjetjih. Zaradi pomanjkanja plodne zemlje je živel prebivalstvo izključno le od morja. Bili so mornarji, piloti, vojaši, trgovci in drzni ribiči. Ko se je Kastilija borila s Portugalsko, so tvorili posadke kraljevskih ladij in se v pogumno borili. Toda v času med eno vojsko do druge, pa tudi med njenim trajanjem so radi izpeljali male nastope na svoj račun in se preoblekli v morske razbojnike. Skriti so prežali ob Gvinejski obali, lovili sužnje in jih dovažali na andaluzijske trge. To je bila zanje malenkost. Pogosto so napadali portugalske odprave, ki so se vračale iz Afrike in jih temeljito izropali. Nekoč so se izkrcali na otoku Santiago na Kapverdskem otočju, se polastili odkritelja in guvernerja otočja, Genovežana Antonija Nolijsa, in ga odpeljali v Kastilijo, še po-prej pa so oropali vse trgovce na otočju. In če ni bilo drugih priložnosti, se niso ustavljali niti pred napadi na ladje svojega lastnega naroda! Njihovi pustolovski tovariši so bili možje iz Moguerja, Huelve, Puerta Santa Maria, torej iz mest, ki so ležala ob južni obali med Cadixom in Portugalijsko. Te sijajne dogodiv-ščine so tudi razlagla za skrivnost skupne kazni, katere je zadel prebivalstvo Malosa in Moguerja, ki je tjakaj prispel Kolumb, da bi pripravil svojo odpravo. Obe mesti sta bili dolžni na lastne stroške opremiti in dati posadke za dve ladji za dobo dvanajst mesecev in služiti na njima tako dolgo, dokler jim to ukazuje kraljica: Verjetno so v tistih razburkanih časih izvedli kak pusto-lovski, roparski napad, ki je vznemoljil krono. Gospodarski oziri in prepričanja, da bodo dobili izkušene in drzne mornarje, so bili razlogi, zakaj je bil Palos izbran kot odhodno пристanišče armade, ki je bila sestavljena na Kolumbov ukaz.

23. maja 1492, nekaj dni po odhodu iz kraljevega dvora v Santa Fe di Granata, se je Kolumb predstavil oblastev v Palosu in jim zbranim v cerkvi sv. Jurija predložil kraljevski odlok, s katerim jim je bilo ukazano, da morajo opremiti dve ladji. Listino je bral javni notar pater Ivan Perez. Med oblastniki so bili znani pater Ivan Perez kot župnik tega mesteca, Alcalde

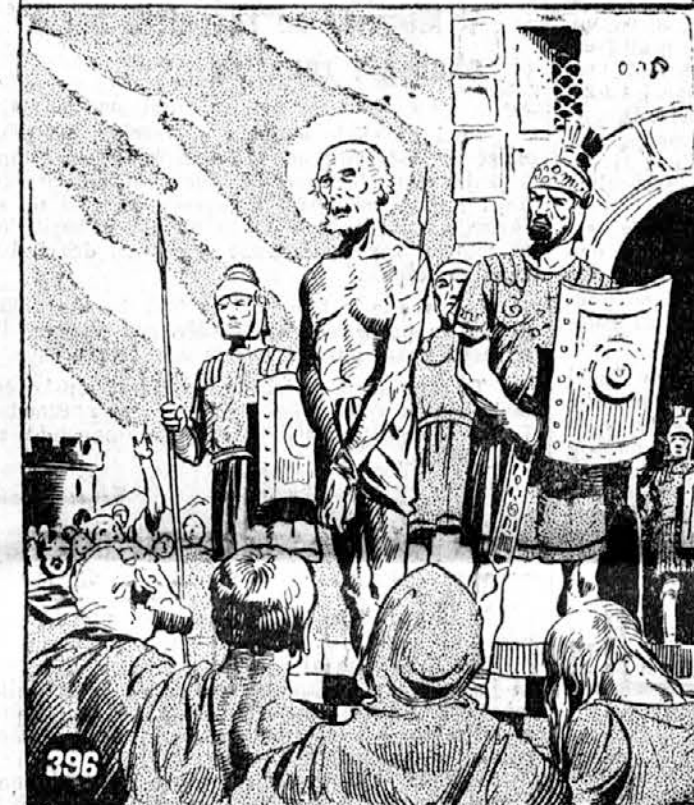
HENRIK SIENKIEWICZ

ROMAN V SLIKAH

395) Verniki so Petra sprejeli z začudenjem in s skrbjo, to-da on jim je na vsa vpraša-nja odgovarjal samo, da je videl Gospoda. Hodil je na zbirališča kristjanov, jih tola-žil, učil in krščeval. Čim bolj je Rim blaznel v krvi, tem več je bilo Kristusovih spozna-valcev.

Nazadnje pa se je čas dopolnil tudi za apostola. Pri-jeli so ju, ju zaprli v Mamer-tinsko ječo in ju sodili. Petra so najprej bičali, potem naj bi bil križan na Vatikanskem griču zunaj mestnega ozidja.

396) Tisto popoldne se je pred ječo zbrala ogromna množica ljudi, ki so hoteli spremljati apostola na njegovi zadnji poti. Ko so se vrata nazadnje odprla in se je sredi pretori-jancev prikazal Peter, je ljud-stvo najprej zajokalo, a se je brž potolažilo, zakaj z apo-stolovega obraza sta žarela tak mir in taka radost, da so vsi vedeli, da ta človek ne more iti drugam — kakor v zmago.

EIAR - Radio Ljubljana

Torek, 25. maja: 7.30 Pesmi in napevi — 8 Napoved časa, poročila v italijanski — 12.20 Plošče — 12.30 Poročila v slovenski — 12.45 Lahka glasba — 13 Napoved časa, poročila v italijanski — 13.10 Poročila vrhovnega po-veljstva Oboroženih sil v slovenski — 13.12 Koncert radijskega orkestra vodi dirigent D. M. Sijanec, pisana glasba — 14 Poročila v ita-lijanski — 14.10 Operna glasba na ploščah — 14.25 Orkester pesmi vodi dirigent Angelini — 15 Poročila v slovenski — 17 Napoved časa, poročila v italijanski — 17.10 Pet minut gos-poda X — 17.15 Koncert šramla »Ljubljana« — 17.35 Pesmi in napevi — 19.30 Poročila v slo-venški — 19.45 Politični komentar v sloven-

ščini — 20 Napoved časa, poročila v italijan-ščini — 20.20 Pripombe k dogodkom — 20.40 Drugi Monteverdijev koncert — 21.40 Operna glasba — 22.10 Orkester »Armonia« vodi diri-gent Segurini — 22.45 Poročila v italijanski.

Ves lanskeletni tobačni pridelek na Hrvat-skem je zdaj že oddan v skupna skladišča dr-žavi na razpolago. Zaradi neugodnega vremena je bilo lanskega pridelka polovico manj, kakor pa so računali, da ga bo. Računali so na 250 do 315 milijonov rastlin. Vsega skupaj je bilo le 220 vagonov tobaka, celih 70% manj ko pa leta 1941. Razumljivo je, da so cene tobaku po-skočile za več ko tretjino. Lanski tobak je dr-žava plačala po 90 kun za kg. Kakovost lanskega hrvaškega tobačnega pridelka pa je odlična.

Maggiori, Alvaro Alonso Cosio in Diego Rodriguez Prieto. Tu je torej razlog, zakaj je Perez posegel v zadnje obdobje velikega podjetja. Skupaj z ostalimi javnimi uradniki tistega kraja je imel Perez nalogo izvesti kraljeve ukaze in jih tudi do kraja izpeljal, nato pa skupaj s Prietom odšel v Granado, da bi dobil navodila od kraljice. Bil je skupaj s tajnikom kralja Ferdinanda, Ivanom Colomom, koristen svetovalec, kako naj bi se rešilo zapleteno vprašanje naslovov, ki naj jih Kolumb dobi.

V zadnjem hipu se je pojavila nova težava: tako prebivalci Palosa kakor tudi iz Moguerja so se upirali kraljevskim ukazom. Če bi slo za kakšen drugačen, lep in dobičkonosen roparski po-hod na Gvinejo in če bi bil za poveljnika postavljen kdo iz njihove srede, bi se verjetno odzvali vsi z navdušenjem. Ker pa bi morali na pot, ki je niso poznali, proti obalam, katerih obstoj niti gotov ni bil, zraven pa pod vodstvom tujca, končno pa še za kazni, glede katere niso bili prepričani, da je niso zaslužili, vse to jih je spravljalo v slabo voljo. Na tajinstven način so ladje izginile iz Rio Tinto in iz Odiela... Ko je kraljevski par čul za upornost svojih podanikov, je naložil Ivanu de Penaloza, naj nepokorneže prisili k pokorščini. Gradšč v Palosu so opremiti z novimi podirači in s topovi, katerih žrela so bila obrnjena proti hišam. S pospešeno naglico je bila zaplenjena ladja, ki je bila last Palozočanov, in še neka druga, ki je bila last prebivalcev iz Moguerja: bilo je pravo, resnično vojno stanje, ki je bilo očitno malo primerno za pazljivo, skrbno pripravo tehnične in moralne strani odprave. Kolumb je začel s smolo obdelovati tisto lesovje, ko pa je pregledal storjeno delo, je ugotovil, da je bilo zanič. »Sabotaža...« Znova je nagnal nezadovoljne ljudi na delo, toda ti so vtaknili roke v žep, mesto da bi se lotili dela. Ko pa je potem hotel dobiti mornarje za krovno službo, ni našel nikogar. Ne malo od njih, ki so se bali, da bi jih s silo privlekli na ladjo, se je zateklo v zapuščene kraje. Igra je bila izgubljena: treba bo zapustiti ta kraj in znova začeti z delom drugod, v Cadixu, v Puerto Santa Maria ali v Seville. To bi pa pomenilo novo izgubljanje časa in nove stroške. Toda nenadoma se je položaj izboljšal.